

NAPREDNJAK

List hrvatske pučke napredne stranke.

Pretplata: na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak.

Pojedini broj u mjestu 6 para vanka 8. Plativo i tuživo u Šibeniku.

IZLAZI SVAKOG PETKA

Izdavač, vlasnik i tisak „Pučka Tiskara“
Dr V. Iljadica i drugovi — Šibenik.
Odgovorni urednik: Marko Gulin.

Pretplata šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. Oglasi se računaju po 16 para po petit retku; za više puta po pogodbi. Priopćenja i zahvale po 20 para po retku. Plaća se sve unaprijed.

BROJ 2.

SE NE VRAĆAJU. -
POŠILJKE NEPLA-
NE PRIMAJU SE. - -
E RAČUNAJU 16 PA-
ETIT RETKU, A ZA
TA PO POGODBI.
NJA I ZAHVALE 20
A PO RETKU. - - -

INAJSTIĆ.
Iljadica i drugovi

Balkan u ognju.

Humana, krštena Evropa naslađuje svoje oči krvavim prizorima, kakvih možda još ne vidješe bojna polja. Njoj i njezinom poštenom postupanju na slavu zapušeću potoci krvi ljudska, da se kao tamjan u hramu digne pram nebu kao zadnji uzdah, zadnja nada, molitva ili kletva. Nada i molitva za oslobodjenje pogažene braće — turske rajje, kletva na krštenu Evropu i njenu himbenost i podlost.

Već su stotine junačkih Crnogoraca udarile čelom o ledinu, srćući u očitú smrt i pregarajući svoj mladi život u želji, da smrt njihova donose život njihovoj braći. A dok ovo pišemo stotine hiljada stoje protiv stotinama hiljada ljudi: jednih, zadojenih fanatizmom i mržnjom na sve kaursko, drugih, nošenih oduševljenjem i plemenitom mišlju oslobodjenja patnog stoljetnog roba.

Da je kod evropskih država bilo iskrenosti, poštenja, te ma i trunka humanog osjećaja, ne bi bilo do ovoga klanja došlo. Balkan bi bio danas uregjen, a turstvu i azijskom varvarstvu ne bi danas ni traga bilo. Balkan bi davno pripadao nama, našem narodu. Danas bi tu cvale slobodne države hrvatske, srpske i bugarske i uz Italiju bio bi Balkan drugi perloj svijeta kulturom tla i duše.

Ali Evropa ne htjede toga. Ne htjede ona da naslagiva svoje oči cvijećem, koje bi procvale iz onog blagoslovljenog tla; ne htjede da joj se nasladi duša drugim cvijećem, koje bi procvale iz duše i uma ovog nadarenog naroda, kad bi on vas okupljen u slobodi bio — ona, Evropa kršćanska i civilizatorska voljela je da nasladi svoje oči ovim groznim krvavim prizorima, koji će da se danas sutra pred nama prikažu u još nevignjenoj strahosti i veličini.

Strašni pokolj.

Da, strašni će to pokolj biti, kad se sukobe sve stotine hiljada boraca za slobodu ili smrt.

Pa, neka ga! Kad je imao biti, mi ga ne žalimo! On nama pada u dio kao sveta dužnost, a ne kao sramota. Sramota i odgovornost pada na Evropu i njenu diplomaciju.

Dalje se nije moglo trpjeti; trpilo se dosta; a trpilo se jedino u nadi, da će prosvijetljena Evropa učiniti kraj nesnosnom stanju stvari u evropskoj Turskoj. Nu Evropa je vukla za nos naš narod okupljen u slobodnim našim državama. Nije njoj bilo do mira, ni mirnog stanja na Balkanu. Evropa, evropske države uprle su bile svoje sile u intrige; da jedna prevari drugu i time se okoristi na štetu ove ili one, a najviše na štetu nas, naroda na Balkanu, jer na koncu mi moramo da platimo račun svima.

To, to je stara igra, stara pjesma. Ko što je u našoj monarhiji Hrvatska plaćala i još plaća račune u neizravnanim razmiricama i pohlepama Austrije i Ugarske, tako su i ostali djelovi našeg naroda na Balkanu bili i imali biti predmetom, kojim da ta ili ona država u Evropi izravna sebi račun ili udovolji svojoj pohlepi ili ambiciji.

Dugo traje ta igra, pa kad više nije bilo izlaza, iz ovog labirinta izmršenih interesa, kad je postalo i previše očito i jasno kao dan, da Evropi nije do kršćanskih naroda u Turskoj ni do poboljšanja njihovog stanja, već da njoj stoje pred očima sasna drugi ciljevi, tad je morao doći neko kao ono u historičko doba, da kao Aleksandar pred Gordijskim čvorom trgne mač i presječe ovaj veliki, teški i lukavo zauzljani balkanski čvor i otvori put vojskama osloboditeljicama.

Put je dakle otvoren vojskama, a time i vrata budućnosti našeg naroda. Proliće se krv na potoke,

ali drukčije ne moguše biti. Sudbina je taka, ona je našem narodu sudila, da on slobodu sebi stiče samo mačem i krvlju djece svoje.

Pa neka i ta žrtva! Samo bila zadnja!

Traže krivca.

Prefriganost evropske diplomacije postaje smiješnom. U raznim evropskim središtima probijaju sad razni glasovi kao odjek dotičnih diplomatskih krugova, koji kao da žale što je do ovoga došlo te traže, istražuju, ko je svemu kriv.

Tako u Berlinu obaraju se svom žestinom na Englesku. Ona im je svemu kriva. Nego u tom svaljivanju krivnje nije po srijedi interes balkanskih naroda, po srijedi je tu koža same Njemačke. Boji se, rekbi, Njemačka za svoju vlastitu kožu.

Vražji je intrig — kažu u Berlinu — splela Engleska da izazove evropski rat na štetu Njemačke. Iz balkanskog rata, kažu, rodiće se rat između Austrije i Rusije, a iza toga lako opet da se izleže rat između Njemačke i Francuske. A sva ova paklena intriga Engleske bila bi na korist njoj samoj.

Tako jadikuju njemačke novine, plaćući rat na Balkanu.

U samom Parizu jako kore Englesku i njeno držanje u balkanskom pitanju. Drže, da je u ovom poslu Engleska igrala dvostruku ulogu, pak se nadaju, da se u ovoj krizi ne će htjeti doći sve do na rub ponora.

Dok je veoma lako, pače sigurno, da se u Parizu onako govori od straha, što se boje za milijarde franaka uloženi što u Turskoj, što na Balkanu, dotle, kako rekospo, spopada Njemačku sasna druge vrste strah. Taj strah nju nagoni, da se očeše i o Rusiju, o kojoj veli, da igra dvoličnu ulogu, te dok amo zagovara mir, onamo dodava novac balkanskim državama i draži ih na rat. Ali opet i tu vidi prste Engleske. Austrija, biva, hoće svakako održati *status quo*, te, kad bi Srbija htjela za sebe Sandžak, Austrija bi morala oprijeti se i intervenovati. Na to Rusija ne bi mogla ostati pasivna; Nemačka ne bi mogla ostaviti samu saveznicu Austriju i od toga eto opći sukob.

U Beču čivutske novine dakako svu krivnju svaljaju na one moćne agitatore *pan-slavističke*, koji bečkoj štampi nikad mira ne daju. Eh, ti pan-slavisti, kad bi ih samo bilo!

Glavna briga.

Ne tare glavu mnogima po Evropi ni stanje naše braće u Turskoj, ni rat, kojim prijete balkanske države, niti ljudska krv, koja će se potocima proliti. Glavna briga, što ih muči jeste ta, da se balkanske države ne bi povećale svojim vlastitim elementom, što pod Turčinom čami i onim plodnim krasnim tlom, na kome od stotina vjekova žive.

Ta briga od davna tare Njemačku i ona u tom smjeru draži pohote slabovidnih političara u ovoj državi. Čivutska štampa u Beču, dakako, da pogoduje makinacijama onih iz Berlina.

Kao kakva fiksa ideja obuzela je neke faktore u Beču, da je Novi Pazar jedini izlazni put za promet trgovinski ove monarhije, a pošto je jedini, dakako, da treba za nj založiti sve snage i ne prezati ni pred ratom, e da ga se očuva. Pod ovom fiks-idejom i ministar Berchtold rekao je u delegacijama, da je monarhija spremna pod ma kojim okolnostima braniti interese svoje eksistencije, misleći dakako na N. Pazar.

Pogrješna misao, pa i politika.

Ta i mi živimo u ovoj monarhiji, na vratima smo N. Pazara, znamo za svoje interese, ali nikako

ne vidimo, da je N. Pazar jedini prometni put ovoj monarhiji. A molimo Vas, gdje je sva Dalmacija? Gdje li sve ove puste luke kao od boga stvorene, budu izlaz, pače izlazi za trgovinu deset puta većeg teritorija nego je ova monarhija? Pa čemu tad tražiti drugih? — i još uz pogibelj jednog konflikta?!

Tu politiku može da razumije svak, mi ne možemo.

Napred Jugoslaveni!

Satraše divljačkim bijesom zakone i slobostine narodne; opustošise i poharačiše zemlju; okrenuše pod azijsko kopito i pod oštricu handžara raju i gradjane; pravdu i paragrafe svezaše o konjske repove; utamničiše zastupnike i prestavnike naroda; izagnaše vođe i borce; buzdovanom nasilja i nečovječva udariše po slobodi štampe, govora i sastajanja; pod optužbu s veleizdaje i bune staviše svu zdravu omladinu; podigoše vjesala i čvrstom krvničkom šakom guše po mračnim ćelijama najbolje sinove naroda, koji je nesretnom sudbinom dospio pod njihov jaram i bič...

Tako rade grozni bašibozuci, na daleko čuveni sa svoje okrutnosti i bestijlnosti. A raja se u mucu i boli grči i previja; proklinje dan i čas, kad su djedovi njeni, domaćim neslogama satrvani, pali pod kopito nemilog sultana gospodara. Zadržtaše i vjesala tanka, al' ne pisnu pogažena raja, niti pisnu, niti zubim škrinu; proklinje samo, stiše zube i — mukom muče ropске sluge...

Nu čemu da iznašamo danas — u kulturnom civilizovanom vijeku — stravu Smail-aginog agovanja, čemu da se bavimo grozotama turskih bašibozuka. Ta nas se to ne tiče — nas, koji živimo pod milostivom i ustavnom upravom civilizovanih evropejaca!?

Nad nama bdije stara „kulturna Evropa“ i ona će sada da uvede red i mir, da provede reforme i oslobodi stradajuće potomke onih junačkih boraca, što su kroz pet vijekova mučenički ginuli za kršćanstvo i kulturu kao „antemurale christianitatis“, što spasiše dvaput Beč, a stoput Evropu pred osmanlijskim bijesom, jer mi smo maleni, nevjesti tim zauršenim poslovima čistih prstiju — diplomatakih.

Laissez faire, laissez passer! — poručuju nam sada gospoda diplomati bečki, berlinski itd; jer oni će da zaštite kršćanstvo, da „provedu reforme“ i uredu „ustav i zakon“ u Macedoniji i Albaniji, oni isti, koji od pitomih krštenih krajina evropejskih stvorise divlje komesarske vilajete gore od macedonskih; oni, koji Hrvatsku prepustiše magjarskim bašibozucima i domaćim cuvajima, koji narodu mirnom i kulturnom šalju silovite age i spalije da ga „pacificiraju“ da ukrote zato, što hoće da žive ustavno i slobodno svoj na svome — oni će nam pomoći!?

Što odgovarate na ovo vi, pogažena braćo naša s Balkana, što rekoste krštenim evropejcima, kad vam ovih dana htjedoste da ture svoj „ustav“ i svoje stare „reforme“? Opremlili ste njihove diplomate kući, a papirnatu note bacili ste u koš. Trgli ste handžar ogorčeno i složno, svi ko jedan, da besprimjernim oduševljenjem i samoprijegom izvojujete sami zlatnu slobodu, da se borite za pravu čovječansku slobodu i kulturu, ne za onu lažnu izmazanu, evropejsku...

Pokazali ste silovitim gospodarima istoka i zapada, što htjedoste da na vašim ledjima i dalje trguju idealima i poštenjem, da po svom čefu rišu geografske karte Balkana; pokazali ste im odlučno: da ste još živi, da ste junaci.

Danas sjećete nemilo bašibozuke svoje, što ih krštena Evropa na vašoj koži, a na svoj račun hoće i dalje da drži; danas se borite ko lavovi

savlasnim gruvanjem izvojenim zvonova iz udarne vremena uskrisio sjene odavna sahranjenih naših otaca; koji nam je gjinovskom detonacijom izbacio na svijetlo žilurine silnoga našega hrasta, hrasta, koga je dojio, krijepio sok mesa, krvi i duše naših bogova: Kraljevića Marka, Miloša, Srgje, Majke Jugovića.

Strašna je Meštrovićeva sfinga.

U njoj sve buduće zabravljeno lalokama, zabravljeno kandžama, zabravljeno hladnoćom zasjenjenih zjenica ključa, ključa i ključa.

Meštrović nam je nskrisio deset stoljeća i doveo

Victor Hugo:

Chanson.

Dvorjanici! za trpezom u sjajnoj pijanci raširivši usta od smijeha i žegje, vi slavite Česara pre-dobroga, preveikoga, prečistoga; vi pijete, odmetnici od svega časnoga, cipar punom kupom i sram punom čašom. Jedite; ja volim, Istino, tvoj tvrđi hljeb.

Novčaru, koji guliš narod, kamatniče, što ga varaš, veseli izjelice kod Cheveta, trbušasti, huljski i bogati, prijatelji Foulda čifuta i Maupasa Grka, ostavite prosjaka u plaču pred kućnim vratima,

kaže ženi, koje svi glasovi duše pjevaju u koru najedanput.

Umjetnost, to je ljudska misao, koja lomi svaki lanac! Umjetnost, to je slatki osvajač, njemu pripada Rajna i Tibar! Ropski narode, ona te čini slobodnim; slobodni narode, ona te čini velikim!

II.

O dobra Francusko nepobjediva, pjevaj svoju mirnu pjesmu, pjevaj i promatraj nebo! Tvoj glas radosni i duboki jeste uhvanjat svijeta, o veliki narode brate!

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, in; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktivaj radi mnogih ajživahniji, najuje, duguje svoj

visiti, ako mogli alno čuvstvo, naći alijani bili psihosamo prema svom nego najvećma evo to je baza

na logično izviru, gi tijekomv unu-ke. Nacijonaliste ferentni naprama politike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da e pred nekoliko ustellini objelodalia“ nekoliko člariugi irendetizam“, upirao u dužnost, pitanja Podneva

oslobodimo one njanja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u kon- ra, nije nikad za- itanja i probleme je razlika između e bave ovim pro- cijonalista), samo ene stranke kon- života cilj samoj vlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražajiti preslice s konča- vretencu izdustpi rno olova, da zvuci aricu ili dragu kojoj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ma. Ta drvena obuća a starcu: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvaj rirode momče je po- osjećanje forme i ičku inteligenciju. Za- ića, Antu Starčevića, izrezujući ih u drvetu; ije u drvetu, zatim u

om čudotvorcu čak i gje u zadarskom „Na- o darovitom pastiru, iše poticao je vige-

rame uz rame da prognate s ognjišta milog azijsku i evropsku kugu; sretni doživjeli ste eto jednom čas, da oružani srnete onamo, onamo... gdje Milošev — kažu — počiva grob!...

Ustali ste, braćo, da junački ginete za ideale nama i vama zajedničke; jer sasjekavši bašbozuke svoje sasjekli ste i ove naše, i utukli ste obijest i silu njihovu na vjekove.

Upotrebili ste zgodan čas; našli ste Evropi Ahilovu petu.

I gle! Puče kolan svečevoj kolibi, puče i našim Hofratima žuč i jadikuju za onom zlatnom starom dobom, kad su moćni i siloviti židovskom vještinom trgovali na vašoj koži i pobirali milijarde od Turaka na račan balkanskog kršćanstva. Ta čujte samo kako bjesne!...

„Moćnoj Evropi sa njezinih 12 milijona vojnika *izrugao se pigmejac* (Balkan), koga bi *velesile mogle zgnječiti* ko buhu... Kralj Nikola hoće da smrvi u prah političke akcije velesila. Ta *držovita politika* ima u sebi nešto *sotonskoga*... izrugiva se svojim držanjem zlokobnim i izazivnim!“ („Neue Freie Presse“ bečka).

„Pa čemu se čudimo, da ni Turci, ni njihovi protivnici nemaju više respekta pred Evropom i da svoje poslove hoće da riješavaju sami po sebi bez obzira na Evropu. *Prošlo je doba*, kad se na balkanskom poluotoku nije ništa smjelo dogoditi protiv volje velesila. Sad je obratno. U kancelarijama velikih država vlada sumnja, nesigurnost, neprilika; naprotiv *mali ljudi balkanski* hoće da kroje povijest svijeta; oni znadu što hoće, prave programe, odlučuju, djeluju. Evropa je *prestala ravnati* Balkanom, sad Balkan počiva da *vodi Evropu*. Preokrenuo se svijet! Pa kad je jednom ušlo u modu da *mali vode*, a *veliki trče* u nepričnici za njima, logično je da među malenima opet *najmanji* (Crnogora) daje intonaciju“... (bečka „Zeit“).

Nego baš to, što tako ljuti i u bjesnilu tjera inače hladne i oprezne političare stare Austrije, nas najviše veseli; nas Hrvate, koji smo po bečkoj gospodi od davnine prezreni, pogaženi. I mi se sada čutimo jakima, jer braća naša osvećuju i nas.

A stara grijehnica Evropa neka radi ovih naših čina sama sebi pripiše posljedice, kao što joj poručuje sva bolja štampa njezina. Tako „Rastignac“ u rimskoj „Tribuni“ piše: „Nije Evropa zakasnila samo po sata (sa svojom notom, upravljenom Crnojgori). Ona je u zakašnjenju za čitavih 30 godina u pogledu pravde i slobode balkanskih naroda; ona *velika izrabljivačica* i *velika prilježnica* Turske. Mi uz najživlje osjećaje i najtoplije simpatije pratimo rat balkanskih naroda, koji su se eto jednom pokazali *zrelima za pobjedu* i dostojnima, da živu potpuno neodvisni od turskog jarma i od *tutorstva Evrope*. Ovaj rat nije drugo, do li posljedica historije evropske diplomacije, koja je redovito znala zanijekati pravdu potištenima, a poticala napadače na nove povrede. Rat je ovaj pogrješka stare politike evropske.“

Napred dakle Jugoslaveni! Prati vas doista ljuta mržnja kojekakvih diplomatskih kabineta, kojima čitavo kršćanstvo stoji u prstima i noktima, i kojima su svi zakoni božji i čovječji, sve zapovjedi svete matere crkve napisani na bursovnom listku; ali vas istodobno prate simpatije cijelog poštenog i slobodnog čovječanstva; prati vas ljubav i blagodarost pogažene vaše braće, što se spremaju na veliki dan odmazde.

Jugoslaven.

Iz omladinskih krugova.

Za Mladu Dalmaciju.

II.

Svak mora da prizna, da je u Dalmaciji, više nego u drugim dijelovima našega naroda, bilo oduvijek mnogo stalnoga nezadovoljstva s kukavštinom našega položaja: da je tu bilo mnogo otporne dispozicije i mnogo želje jedinstva i slobode. Ta je istina časna za ovaj kut naše zemlje uz pučinu Jadrana, ali dobra osjećanja i čestite namjere, s kojima je osim pakla popločana cijela neuspjela hrvatska politika, nijesu dosta. Samo raspoloženje, sama želja ne mogu ništa: treba da dispozicija postane *odlučka* i da se čežnja pretvori u *volju*, od koje je ona daleko koliko nestalnost sna od jave životne borbe, i istom s jasnom odlukom i s izvjesnom voljom treba na djelo. Treba fantome srediti u program, i s visa programa treba saći u naporne doline rada.

I tu se jedva počinje. Pa ako je svaki početak težak, prvi korak nacionalističke omladine mora da

je naročito srčan radi veličine njenih zadataka i beskrajnoga zamašaja jednoga ovakvoga pokreta. Jer ne treba se varati i već danas prije posla treba znati, da će borba za Ujedinjenje biti kudikamo mučnija od bezopasne propagande samoga teoretskoga jedinstva bez njegovih krajnjih posljedica: Kampanja za priznanje jedne činjenice objektivne nauke čini se u isporodbi sa novim svrhama vrlo laka, i ona ne može da se takmiči i sranjuje s našim ustankom za posljednje ideale naroda, koji ističe prisutnost pogibelji i nuždu žrtava. Gesta probugjena čovjeka, koji na krevetu tare krmeljive oči, vrlo je različna od vježbe borca, koji prije odlaska u arenu sprema mišice krepkom pomašću ulja. Ona na pō pospana gesta odgovara onom osnovnom bugjenju svijesti naših starijih rodoljuba, da narod otvori dotle sklopljene oči i da vidi *nepobitno jedinstvo Srba i Hrvata*; ova trijezna i sabrana vježba označuje naš *nacionalizam*, koji *gleda preko činjenica u ideale* i hoće *preko granica u Slobodu*. Jedinstvo za političku djelatnost može da bude samo podatak, i ako vrlo znamenit i od temeljite važnosti, ali samo *podatak*; ujedinjenje, to je naš *zadatak*, to je cilj, i kako je jedno stanica našeg odlaska, drugo je stanica našega dolaska.

Prama toj finalnosti treba da upravimo čitavo svoje gibanje, i radi te konačne mete naš će nacionalista više nego iko drugi pomagati svako kolanje između srpskih i hrvatskih zemalja, širenje knjiga, cirkulaciju ideja, zamjene škola, zblženje društava, posrblijanje hrvatskih vrijednosti i pohvaćivanje srpskih, putovanja jednih po krajevima drugih i sve ostalo, što može da kolikogod dogje u prilog stvari zajedne. Mi hoćemo da pripravimo kulturno izmirenje govedara Vuka i gospodskoga literata u čakavskome Spljetu, poljubac Ante Starčevića i Crnoga Gjoržja, zagrljaj Kneza Mihajla s Eugenom Kvaternikom, hoćemo da skladnost Dubrovnika nakalamimo na viteštvo Šumadije i da neobuzdanost Meštovića vjenčamo s mekoćom kajkavskih brežuljaka. Naša Jugoslavija (mogao bih kazati: naša *Srbija* ili naša *Hrvatska*, jer su to idealnosti sukladne, i predstavljaju *jedan etatizam*) nije posljedica prazne volje, da se promijene granice na geografskim kartama, već daleko više jedna nutrnja, potreba naših duša, koje hoće sjedinjenje dosadašnjih raznorodnih kulturnih elemenata i harmoniju duhovnih vrijednosti do danas disparatnih.

Naše tendencije, kako se vidi, nijesu prazno političke: one su u prvome redu kulturne, ali ne mogu da ostanu samo čisto kulturne. Misao hoće da bude privedena u djelo, naša kultura ne može da ostane bez posljedica za spoljašnji život naroda i bez utjecaja na oblik države, i ona je u tom smislu politička. Političku kulturu i kulturnu politiku — to hoće naš nacionalizam, dok znade, da se ta dva pojma ne mogu i ne smiju *dijeliti* u praksi, već najviše *razlikovati* u teoriji: jer je narodna država nužda za opstanak i razvoj narodne kulture, kojoj ona ima da bude u isto vrijeme izraz i uvjet.

Ovo treba da budu temelji misli, s kojom naš naraštaj ima da učini odlučan korak prema drugačijoj budućnosti, i ovo treba da budu idejni osloni za djelo Mlade Dalmacije.

Spljet, 9. X.

Augustin Ujević.

Za pozitivni omladinski rad!

Sloboda nije pohodila ni naših otaca, kao ni nas. Pokoljenja omladine su predavala jedno drugome u nasljedstvo servilno strpljenje, skučenost i apatiju. Rasprave o književnosti i umjetnosti, megjusobno napadanje radi težnja za osnutkom ekskluzivističkih kultura i država, a samo — u veoma rijetkim slučajevima — snovi o kulturnom ujedinjenju ispunjavaju taj blijedi život naših otaca. Za slobodom nije se ni čežnulo, kao da su je se svi nauživali bili.

U toj zagušljivoj atmosferi rodila se napokon *nova generacija*, ogorčena na svoje roditelje, spremna dati sve za slobodu i odlučna na djelo. U njezinu su se krilu odnijhali Žerajić i Jukić. Krv na svenčilištu zagrebačkom, štrajk srednjoškolaca i pohod Slobodnoj Srbiji dokumenti su nove generacije, koja traži, da se čuje njen krik, da svježina i novina njezinih ideja promjeni dosadnu i glupu fiziognomiju našeg života i da mu da izraz *snage i muškosti*.

To jest i mora da ostane ideal i cilj naše generacije.

Jaka je naša želja, velike i lijepe su naše nade. Ali slutimo li mi, koliko puta treba prevaliti, dok stignemo žugjenoj meti: Slobodi i Ujedinjenju?

Upravo zato, jer je pretežak naš pothvat, mislimo da treba mnogo više odlučna rada, ličnog požrtvovanja i visine karaktera, a manje bučnih rezolucija, prazne reklame i ličnih zagjevica.

Dogagjaji su izazvali naš pokret. No on je, čak ovdje na Primorju, još u povojima. Svu snagu treba dakle uložiti, e da se ne sustane u početku. A treba imati na umu, da se ničim ne može osujetiti i kompromitirati rad, koliko nesuglasicama i razdorom u početku. Sve su naše čežnje i planovi sadržani u programu „Narodnog Ujedinjenja“, tom našem evngjelju. Vjerujemo u nj!

Zalažući se dušom i tijelom za nj; pridružujemo se uz ova svoja posmatranja izjavama ostalih grupa, e da kažemo, da ćemo stupajući čvrsto i nepokolebivo stazom, koju nam pokazuje program „Nar. Ujedinjenja“, oduševljeno založiti se za što tješnije organizovanje naših redova.

Zadar, 15. X. 1912.

Za Zadarsku Ujedinjenu Nacionalističku Omladinu:

D.r Gjuro Orlić, Antonije Filipić, Toma Kazanegra, Boško Desnica, Ante Hagendorfer, Vladimir V. Simić, Ivan Tocilj, Nikša Mikula, Krunoslav Tocilj, Ante Ćurin, Radoslav Zorović, Tomo Polić, Petar Hranuelli, Klakčić Andrej, Ivo Stuparić, Frano Jančić, Niko Marinović, Miloš Budimir, Milan Milić.

Dopis iz Spljeta:

Pogled na spljetsko gjaštvo. Nakon zбора srp.hrv. radikalno-napredne omladine na Rijeci 1. IX. o. g., čiji je historijat prilično dobro poznat, izbiše ovdje na javu neke činjenice, koje treba malo osvjetliti.

Ne kanim se baviti pitanjem zбора niti ostalim, već bih želio, da prikazem sadanje stanje našeg spljetskog liberalnog gjaštva. Do nesporazuma na zboru mnogo su doprinijele osobnosti. Izjašnjenje i konstituisanje nacionalističke omladine bilo je dočekano raznim komentima, nepouzdanjem i sličnim. Dotadanji radikalni naprednjaci, koji nijesu htjeli da vide u „Izjašnjenju“ nacij. omladine ideju, već samo ličnosti gg. Oskara Tartaglia i Vladimira Čerine, a osobito ovog zadnjeg, graknuše iz svega grla. Brzo se sakupiše i dogovoriše, pa pozvaše g. Mateja Košćinu, koji je par mjeseci prije dao u „Slobodi“ izjavu, da se ne identifikuje s nikakvom gjačkom grupom i da nijednoj ne pripada, a sada se opet pojavlja na površinu, kad treba udarati na Čerinu, s kojim je imao ličnih nesuglasica. Stvar, svakako nelijepa ni za g. Košćinu, ni za radik. naprednu omladinu.

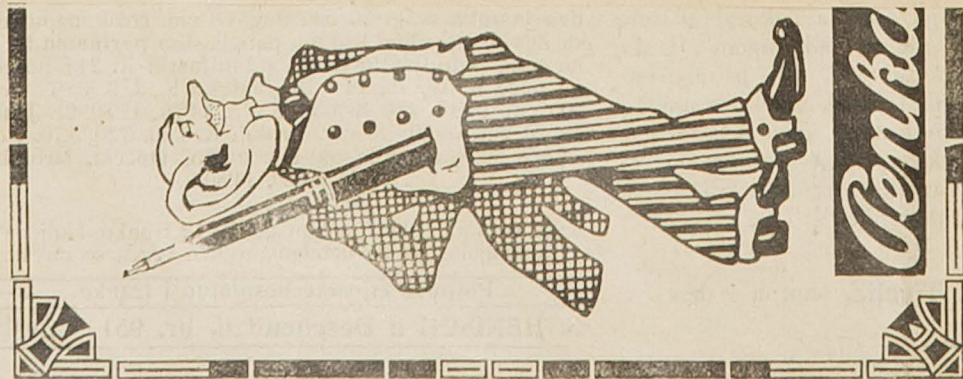
I sada počeoše da rade iz svih sila, da oslabe i ozloglase nacionalistički pokret. Na njihovoj jednoj skupštini govori čitavo vrijeme jedan čovjek, izvrće činjenice, siplje ko iz rukava poruge i podvale na osobu g. Čerine, a onda, da omalovaži novi pokret, kaže, da smo se združili s klerikalcima; da nema ideje, nego da razne osobe hoće diktirati, te da su i oni nacionalisti još veći nego mi (NB. ovi se ljudi nikad dosad nijesu priznavali isključivo došljednim nacionalistima!), samo da oni ne idu za propašću pojedinaca! Krasno, zar ne? Zgodne su ove kralice i ova terorizacija dobro dolazi masi! Svi kaponje te „radikalne“ grupe, napadaju i mrze g. Čerinu, dok su prije bili svi njegovi prijatelji i gotovo obožavaoci. To samo konstatiram kao činjenice. Više im je jedna jedina osoba, nego li ideja, pa bila ona i najbolja i najuzvišenija. Velika mizernost!

Mladohrvati (mlagji) dočekaše novi pohret nekim nepouzdanjem: smetalo im ono naglašeno narodno jedinstvo i ujedinjenje. Nu neki zreliji i razboritiji uvideše vrijednost i moralnu jačinu nacionalističke omladine, te dušom i srcem pristadoše.

Klerikalci većinom muče.

Ovako je u glavnom bio dočekan nacionalistički pokret omladinski. Da reasumiram: Stanje je spljetskoga gjaštva uopće vrlo slabo i neodregjeno. Nema izgleda, da bi se moglo tako brzo sjediniti, kao ono u Dubrovniku. Vladaju još silni antago-

VELIKA ZLATARIJA
GJURO PLANČIĆ
VIS STARIGRAD VELALUKA
BOGATO SNABDJEVENA PODRUŽNICA
52-42 - - ŠIBENIK. - - -



PRVA ZAGREBAČKA TVORNICA



pečata iz mjedi i gume za urede. — Tvornica email tabla i tablica. Strojevi za numeriranje i t. d.

Glavno zastupstvo za Dalmaciju: 38

Petrić Ljubomir - Split

nizmi, stare presude i partajštine. Ona velika zavisnost o osobama zlo svijetlo baca na svačiji karakter. Radikalno-napr. grupa takvim „izgrajivanjem“ pokazuje slabu svjedodžbu o svojim dobrim željama.

Da nacionalistička omladina nema u sebi onog frazerskog, kako joj se to prebacuje, i da nije u svezi sa klerikalcima, vidi se iz njenog programa. Njezine su ideje čiste i jasne, nzišene i plemenite i svaki Hrvat, i svaki Srbin, koji duboko ljubi ovaj bijedan narod, njegovu slobodu i ujedinjenje, mora da bude najoduševljeniji pristaša našeg programa „Narodnog Ujedinjenja“.

Ona je tu, da radi, da širi svoje ideje i da u svojem krugu skupi što skorije svu srpsku i hrvatsku liberalnu omladinu.

Ona se pouzdano nada, da će do toga doći, jer je naš cilj odregjen i jasan, vanredno plemenit i velik. — X —

Za ranjenu braću.

Dok se po svim našim krajevima sabire novac bilo sa doprinosima pojedinaca ili kakvom zabavom za nastradale u ovom teškom balkanskom ratu, mislimo, da se osjeća najveća dužnost, da se i ovdje tome dogje najizdašnije u susret. Bilo bi dobro, da se nekoliko ljudi i gospogja sakupe i pozovu najugledniji gragjani i gragjanke bez razlike partija i tako osnuje jedan odbor, koji će formirati cijelu akciju za sakupljanje doprinosa.

To bi bio jedan od najljepših načina, kojim bismo mogli u ovim časovima, da braći, koji pogibaju za svetu ideju slobode, najvećim žarom i srdačnošću izrazimo svoje simpatije i svoju pomoć.

Zato nadamo se, da će svak priskočiti u pomoć našim borcima i u to ime pozdravljamo tu svetu akciju.

Kao lijep primjer ističemo dar od 100 Kr. gospodina Marka Stojića, trgovca u Šibeniku.

Napred!
Ovim „Naprednjak“, dok se odbor ne odredi, prima doprinose, koje će odboru predati.

U Splttu se osnovao „Odbor za pripomoć crvenom Krstu balkanskih država“.

Predsjednik je načelnik Vinko Katalinić, a članovi su: Bulat D.r Gajo, Mikačić Dujam, Perišić Emil, Perović Stefan, Pervan D.r Frano, Salvi D.r Ercolano, Smodlaka D.r Josip, Tartaglia D.r Ivo i Trumbić D.r Ante.

Odbor se je prijavio političkoj vlasti i pitao je dozvolu za sabiranje milodara u cijeloj Dalmaciji.

Milodari se šalju na odborskog predsjednika Vinka Katalinića, općinskog načelnika u Splitu.

Bilješka.

Primamo: Cetinje, 15. oktobra 1912.
Pozdrav sa Cetinja! Upisah se u „Crveni Krst“, te jutros idem u Bar, ili Podgoricu. Brzojaviti ću koju vijest za „Naprednjak“.

A. Grubišić.

Vijesti iz grada i okolice.

Pišu nam s Ljubitovice: Dragi uredniče, čujem, da je naš župnik poslao nekakav ispravak proti našim vijestima. On se bar fali po selu. Nego, ne vjerujte mu; on će tu bumbavati i prašiti grgje neg lički kar po suvoj cesti. To, nek znate.

A sad čujte još: Naš Don Petar češće lati pušku, pa se čini kao da igje u lov. Al nije njemu do lova, već on pane u gaj k čobanicama, kad pasu ovce i... belaj ti ga njegov zna, šta će on kod ovaca da radi? Govori se svašta, al mi — ne velimo ništa. Bog vidi, pa nek sudi.

Na 8. prošlog mjeseca bilo je kod njega nekakovo čudno stvorenje, a nije bilo ružno. Nije se nosila po našu i obučena je bila sve kô u paučinu, a on bi ju zvaao *šinjorinu*, govoreći: *šinjorina si, šinjorina no*. Po tome smo razumjeli, da je latinka, a ne naše gore list. Jedni kažu, da je došla na krštenje, drugi da na krizmanje. Kad saznam potanje, javiću vam. Velim, nije bila ružna, šta više, i ja sam dva-tri-put omakao okom preko zida za njom. Digla bi, gjavolica, suknjicu, pokazala nožicu, ja od muke sjedni na kamen, a On stoji uza nju uštapljen kao šandarac.

saviasnu gruvajem izronjeni zvonova iz duvne vremena uskrisio sjene odavna sahranjenih naših otaca; koji nam je gjinovskom detonacijom izbacio na svijetlo žilurine silnoga našega hrasta, hrasta, koga je dojio, krijepio sok mesa, krvi i duše naših bogova: Kraljevića Marka, Miloša, Srgje, Majke Jugovića.

Strasna je Meštovićeva sfinga.

U njoj sve buduće zabravljeno lalokama, zabravljeno kandžama, zabravljeno hladnoćom zasjenjenih zjenica ključa, ključa i ključa.

Meštović nam je uskrisio deset stoljeća i doveo

▲ sad slušajte, koju redovinu Don Petar prima: Ima nas 300 kuća i svaki gospodar daje varičak pšenice, starešica duzinu jaja i ko se ispo-vjedi varičak žita i gredu drva; svaka kuća tovar drva i pulastra, a na božić još dobro bravlje pleće i litru vina. A ko da nabroji ostalo kao vuna sir, maslo i. t. d. Nareguje, da se svako dijete može pričestiti od 8 godine, samo da potegne varičak žita. Pa da nije berekin Don Petar naš?!

Uvijek mu je malo; vidi se — nema blagoslova božjeg.

Zbogom moj, Naprednjače, i do vijgenja! Vjeruj bogu, latinka je bila lijepa, Ne' š? latinka!

O Jukiću. Mjesni pravaški list bio je donio po „Edinosti“ i po nekim brzjavima iz Beča i iz Zagreba, da je Luki Jukiću bilo odbiveno pomilovanje, a uslijed toga, da je krvnik Bala bio otputovao u Zagreb, u onaj nesretni i kavanarski Zagreb, da smakne Luku, tog našeg najboljeg sina. Žalost je zato bila obuzela cijelo gragjanstvo, pa nas je ta pojava silno veselila, jer znamo, da je na taj način i onim najprimitivnijim došlo do mozga, kako treba da mrže ovaj nesretni sistem i sve što ga sačinja. Na taj način svaki je šibenčanin, pa i ako otrije nije ma baš ništa znao, osjetio prezir i ogorčenje. To naz veseli. Zato možemo i da razumijemo, kako je došlo do toga, da je cijelo gragjanstvo (osim možda nekih „starijih“, koji diktuju), koje osjeća bilo oduševljeno za demonstracije. Osobitom radošću ističemo pojavu ženskog spola, koji se je vanredno zauzimaao za stvar. Vijest još definitivno nije opovrgnuta. Moguće da je u tim vijestima dosta istine, pa čekamo da vidimo. Svakako gragjanstvo to u nepetosti očekuje i biće došljedno pa bilo kad tom svome raspoloženju. Tako treba, da i ovdje vidimo života, onog bujnog, srčanog, bez strančarstva, zajedničkog. Krenimo tim putem i rad će naš bit sigurno najuspješniji.

Krvavi ruj na balkanskom obzoru . . .

Pobjeda Crnogoraca. — Turska navijestila rat. — Sjedinjenje srpske i crnogorske vojske. — Ultimatum. — Grčka anektirala Kretu. — Veoma zaoštrjeni odnošaji. — Zadnji momenti pred krvavim i velikim balkanskim ratom. . . .

Crnogorske pobjede napreduju.

PODGORICA, 14. Osvojismo Tuzi, te se Turci, opkoljeni i bez pomoći predadoše.

PODGORICA, 14. Iza žestoke vatre Vranje dopade naših ruku. Naši junački srću i navaljuju.

CETINJE, 14. Gašjanik se jutros predade našoj vojsci.

CETINJE, 14. Naša vojska prodire u unutrašnjost kod Plave i Gusinja i već zauze Vizitor.

Turci prekoračiše srpsku granicu.

BEOGRAD, 14. Turska je vojska nenadno prešla granicu kod Ristovca i navalila velikom silom. Naši se snažno opriješe i bitka se žestoko nastavlja.

BEOGRAD, 14. Ratno je oduševljenje kod vojske i pučanstva neopisivo. Rat je megjutim neizbježiv. Drži se, da je ovaj korak Turske uslijedio na naš zadnji odgovor predan Porti.

BEOGRAD, 14. Odnosaji su sasma pooštreni. Turski se je ovgješnji konzul već pripremio da putuje. Očekuje koji čas navještenje rata.

Srpska se vojska pridružuje crnogorskoj.

BEOGRAD, 14. General Živković sa 12.000 ljudi ima da ugje u Sandžak i sjedini se sa Crnogorcima kod Prijepolja, gdje se nalazi general Vukotić sa svojom divizijom.

Bugarska vojska u Macedoniji.

SARAJEVO, 14. Bugarska vojska već je započela okršaje u Macedoniji. Veliki napredak.

Ultimatum Bugarske.

SOFLJA, 14. Jer Turska ne kani odgovarati do utorka, Bugarska sprema ultimatum.

Turska grozničavo se naoružaje.

CARIGRAD, 14. Koncentracija vojske ide u najboljem redu. Jučer je održano veliko ratno vijeće. Arbanasi traže oružja. Naša vojska žurno ide prama srpskoj granici.

Aneksija Krete.

ATENA, 14. U današnju sjednicu vijeća ulaze i kretske zastupnici burno aklamirani. Venizelos proglašuje službeno pripojenje Krete Grčkoj i raspisuju se novi izbori.

Ultimatum Srbije i Bugarske Turskoj.

BEOGRAD, 15. „Straža“: Danas je Porti prepredata Srpska Nota, koja sadrži zahtjeve Kraljevine Srbije u pogledu Stare Srbije. Porti je ostavljen rok od 48 sasova, da svoj pristanak na minimum srpskih zahtjeva — Odbijanje Srbijinih zahtjeva od stane Turske smatraće se za casus belli i biće odmah objavljen rat. U istom smislu Bugarska je uputila notu Turskoj.

BEOGRAD, 15. Amerikanci uputiše N. V. Kralju Petru telegram stavljajući svoje živote i imetke Srbiji na raspolaganje.

Mir izmegju Italije i Turske.

OUCHY, 15. Danas sklopljen mir po talij. i tur. ovlaštenicima.

Odgovor Porte.

CARIGRAD, 15. Danas je u 10 sati slijedio odgovor Porte velevlastima. Sadržaj još nije poznat.

Crnogorci u Tuzlu.

CETINJE, 15. Zauzesmo Zečani i Šipčanik. 300.000 turskih zarobljenika.

Turska opozvala svoje poslanike.

CARIGRAD, 16. Porta je opozvala svoje poslanike u Sofiji, Beogradu i Ateni.

Turske akcije.

BEOGRAD, 16. Na ponudu Porte Grčkoj, odgovorila je aneksijom.

CARIGRAD, 16. Prekinuto ministarsko vijeće.

BEOGRAD, 16. Au-Ugarska je preuzela zaštitu turskih vojnika u Srbiji.

BEOGRAD, 16. Velika krvoprolića i progoni u Staroj Srbiji.

CARIGRAD, 16. Njemački časnici u Turskoj vojsci.

Boljetinac protiv Turske.

BEOGRAD, 16. Isa Boljetinac kupi čete, buni, odvraća Arnauts protiv Turske. — Arnauti bježe u Srbiju.

Kraljević Petar major.

CETINJE, 17. Kraljević Petar, jer je ovih dana u ratu pokazao toliko junaštva, promaknut je od kralja na čast majora.


Nove pobjede.

CETINJE, 17. Crnogorci sakupivši veliku silu vojske, misle odmah, dok ne dogju druge pomoćne turske čete, svom silom navaliti na Skadar.

CETINJE, 17. Murić i Taraboš postadoše crnogorskom svojinom.

BEOGRAD, 17. Kod Prijepolja i Kuršumlja došlo je do oštre borbe izmegju srpske i turske vojske. Turci odbiveni sa gubicima od 200 ljudi.

NAJBOLJI ČESKI PROIZVOD



JEFTINE PERINE

1 kg. smedje dobre, uglađjene po 2 K., bolje po K. 2.40; prve vrsti pola bijele K. 2.80, bijele K. 4; bijele pahuljaste K. 5.40; 1 kg. vrlo fine, bijele kao snijeg, uglađjene od K. 6.40 i K. 8; pahuljica smedjih od K. 6 i 7; bijele, fine K. 10; najfinije pahuljaste sa prsiju 12 K. Ako se naruči 5 kg. šalje se franko.

Gotove postelje od crvenog, modrog, bijelog ili žutog naukinga, jedna peča 180 cm. duga, 120 cm. široka sa dva jastuka svaki 80 cm. dug, 60 cm. širok, napunjena sa novim, smedjim trajnim pahuljastim perinama K. 16, na pola pahuljastih K. 20, pahuljastih K. 24; pojedine peče K. 10, 13, 14 i 16. Jastuka K. 3, 3.50, 4. Peča 200 cm. dugih 140 širokih K. 13, 14.70, 17.80, 21. Jastuka 90 cm. dugih 70 cm. širokih K. 4.50, 5.20, 5.70. Podpeče jakoga gradla 180 cm. dugih, 116 cm. širokih K. 12.80, 14.80.

Šalje se poduzećem počam od K. 12 franko. Izmjene su dozvoljene. — Za neodgovarajuće vraća se novac.

Potpune cijeenike besplatno i franko. 3—15
S. BENISCH u Deschenitzu, br. 951 — Češka.

Victor Hugo:

Chanson.

Dvorjanici! za trpezom u sjajnoj pijanci raširivši usta od smijeha i žegje, vi slavite Česara pre-dobroga, prevelikoga, prečistoga; vi pijete, odmetnici od svega časnoga, cipar punom kupom i sram punom čašom. . . . — Jedite; ja volim, Istino, tvoj tvrđi hljeb.

Novčaru, koji guliš narod, kamatniče, što ga varaš, veseli izjelice kod Cheveta, trbušasti, huljski i bogati, prijatelji Foulda čifuta i Maupasa Grka, ostavite prosjaka u plaću pred kućnim vratima,

kaže ženi, koje svi glasovi duše pjevaju u koru najedanput.

Umjetnost, to je ljudska misao, koja lomi svaki lanac! Umjetnost, to je slatki osvajač, njemu pripada Rajna i Tibar! Ropski narode, ona te čini slobodnim; slobodni narode, ona te čini velikim!

II.

O dobra Francusko nepobjediva, pjevaj svoju mirnu pjesmu, pjevaj i promatraj nebo! Tvoj glas radosni i duboki jeste uhvanje svijeta, o veliki narode brate!

SE NE VRAĆAJU. — POŠILJKE NEPLANE PRIMAJU SE. — E RAČUNAJU 16 PA-ETIT RETKU, A ZATA PO POGODBI. NJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. . . .

INAJSTIĆ.

Ilijadica i drugovi

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, in; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktivaj radi mnogih ajživahniji, najuje, duguje svoj

risiti, ako mogli alno čuvstvo, nači alijani bili psiho-iamo prema svom nego najvećma evo to je baza

na logično izviru, gi tijekovi unu-ke. Nacionaliste ferentni naprama politike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da e pred nekoliko estellini objeloda- lia“ nekoliko čla-rugi irendetizam“, upirao u dužnost, pitanja Podneva

oslobodimo one manja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u kon-ia, nije nikad za-itanja i probleme je razlika izmegju e bave ovim pro-cijonalista), samo ene stranke kon-života cilj samoj vlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj. iti preslice s konča- u vretencu izdupsti rno olova, da zvuči aricu ili dragu kojoj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ma. Ta drvena obuća a starcu: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvaj rirode momče je po- osjećanje forme i ičku inteligenciju. Za-ića, Antu Starčevića, izrezujući ih u drvetu; ije u drvetu, zatim u om čudotvorcu čak i gje u zadarskom „Na- o darovitom pastiru, iue poticao je vige-

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cienjenom občinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njegovo staro mjesto, to jest gdje se je u zadnje vrijeme nalazio „Hotel Velebit“ koji sada prestaje.

Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cienjenog občinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforte.

Sa veleštvnjem
11 **FRANE CRLJENKO**

MARKO MARKOVINA

SPLIT
TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo

Peći i šparherda,

Eternita,

Cijevi, dimnjaka i pločica

keramike □

Stakala, prostih i ornamen-

talnih □

Papendeka tankog i debeloga

Zahoda poreulane i t. d. 45

OGLAS

Gradjevno Poduzeće

Petar Blasoffi & Frano Škoton
Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU

poduzimlje svaku vrst gradjevnih radnja i popravaka. Specijalista u gradnji štednjaka (Sparherda) i peći za sobe.

Poduzimlje čvrste radnje u cement beton (Eisenbeton) bez potrebe željeznih greda, sa posebnom kancelarijom za nacрте i trebov-nike u kući Pasini put Suda. 32

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralna DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

2.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIE-
- - - - BANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. - - - -



PAPIRNICA
JURAJ GRIMANI
ŠIBENIK

Pribor za pisace strojeve svijuh sistema.

- - Razglednica i svih ostalih kancelarijskih - - predmeta. Svi školski risaci i pisaci predmeti.



Gritzner Šivaći Strojevi
kao za kućnu uporabu i vezivo — tako za svaku industrijalnu radnju najbolji.

Gritzner Koturače
odlikuju se već od godina čvrstoćom i kvallitetom materijala.

Svakovrsne Igračke i Bijouterije.
52-46

A automatična olovka i pera —



Penkala

PIO TERZANOVIĆ

Šibenik

Velika zaliha za ljetnu sezonu

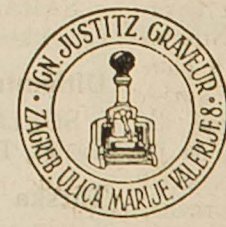
MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene 52-45

NE BOJI SE UTAKMICE.

PRVA ZAGREBAČKA TVORNICA

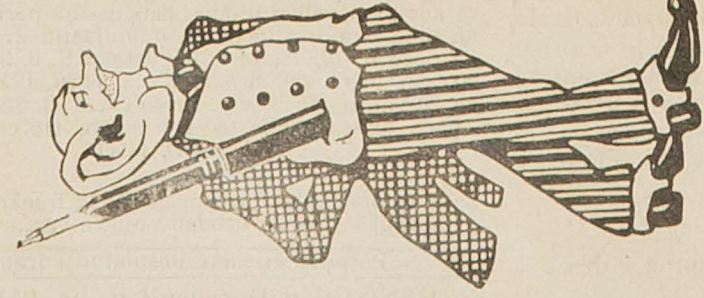


pečata iz mjedi i gume za urede. — Tvornica email tabla i tablica.

Strojevi za numeriranje i t. d.

Glavno zastupstvo za Dalmaciju: 39

Petrić Ljubomir - Split



Penkala

PRVA ZAGREBAČKA TVORNICA



pečata iz mjedi i gume za urede. — Tvornica email tabla i tablica.

Strojevi za numeriranje i t. d.

Glavno zastupstvo za Dalmaciju: 38

Petrić Ljubomir - Split